

İlyas TEKİN

Eğitimci/Yazar (E.Milli Eğt.Md)

GİRİŞ:

Zekât, şu manalara gelir: **Nema-artma, ziyade-çoğalma, büyüme, temizlik, arınma-arıtma, bereket ve barış**.¹

Dinî bir terim olarak **zekât**: "mal ve paranın İslâmî hükümlere göre temizliğinin ve helallüğünün korunması için senede kırkta birinin fakirlere verilmesidir."²

İsimler önemlidir. Demek ki, kul hakkına da giren bu ibadetin önemi ve özelliklerini bu isim çok güzel açıklıyor. **İsfahânî**'nin de ifade ettiği gibi, bu ibadete "**zekât**" isminin verilmesinin sebebi, kelimenin yukarıdaki manaları ifade etmesindendir.³ Bu sebeple yazımızda bu çok önemli malî ibadeti, "**zekât**"ın ihtiva ettiği manalar üzerinden özetlemeye çalışacağız.

a) Sosyal ve malî bir ibadet:

Zekât kelimesi, çekim yönünden **salât** (namaz) gibidir. **Zekât** vermeye "**Tezkiye**", verene de, namaz kılana "**musallî**" dendiği gibi, "**mü-zekkî**" (zekât veren) denir.⁴

Zekât, İslâm'ın beş temel esasından biri⁵ olup hicretin ikinci yılında **Medine**'de oruçtan evvel farz kılındı.⁶ Vücûbu fevrîdir (âcildir). Çünkü fakirin ihtiyacının karşılanması âcil işlerdendir. Hatta özürsüz tehir eden, günahkâr olur ve onun şahitliği de ret olunur.⁷

Kur'an-ı Kerim'de:

"**Namazı dosdoğru kılınız, zekâtı da hakkıyla veriniz...**"⁸ buyurulmaktadır.

Şüphesiz **zekât** hakkında çok sayıda âyeti kerime ve hadisi şerif var. **Zekât**, 27 âyeti kerimede namazla birlikte geçer.⁹ Hadisi şeriflerde de. Namazla kardeş gibidir.

Âyeti kerime ve hadisi şeriflerde genelde zekâtın namazla birlikte zikredilmesi, bu iki temel ibadet arasındaki yakın bağı ifade eder. Namaz şahsî ve bedenî, zekât ise içtimai/sosyal ve malî bir ibadettir.

Kur'an-ı Kerim'in ifadesine göre zekât verme; mümin, takva ve ihsan sahibi iyi kimselerin özelliğindendir. Zekâtın Allah katında ve sosyal hayattaki değerini bilen ve kurtuluşa ermek isteyen müminler, zekâtlarını verirler ve dünyada safa sürmek için değil, zekât verebilmek için çalışıp zengin olmak isterler.¹⁰

Allah'ın (cc) rahmetine mazhar olmak ve O'nun dostluğunu kazanmak da ancak O'na inanmak ve namaz kılıp zekât vermekle olur.¹¹

Hadisi şeriflerde: "**Malın zekâtı verildiği zaman, onun şerri giderilmiş olur**"¹²; "**Müslümanlığınızın tamamlanması zekâtın verilmesine bağlıdır.**"¹³ buyurulmaktadır.

"**Şerri giderilmiş olur**" şöyle yorumlanmaktadır: "**Dünyada hırsızlıktan, kazalardan korunur, bereketli olur, hayırdan kullanılır, taatte infak edilir, sahibi kabirde azap olunmaz.**"¹⁴

Zekât sadece bu kelimedden ibaret de değildir. Terim olarak "**sadaka**" ve "**infak**" gibi kelimeler de zekâtı içine alır. Fakat **zekât** daha özeldir.

b) Sadaka-zekât ilişkisi:

"**Sadaka**", çoğulu "**sadakat**" ile beraber, 10 kadar âyeti kerimede zekât manasında kullanılır.¹⁵

Âyeti kerime:

"**Onların mallarından sadaka al ki; bununla onları (günahlardan) temizlersin ve onları arı-tıp yüceltirsin. Onlar için dua et. Çünkü se-nin duan onlar için sükûnettir (onların kalple-rini yatıştırır, huzur ve mutluluk verir). Allah, hakkıyla işiten ve hakkıyla bilendir.**"¹⁶

Bu âyeti kerimede geçen "**sadaka**"dan maksadın zekât olduğu açıktır.¹⁷ Çünkü burada emir vardır; peygamberimize "**Müslüman zenginle-rin mallarından sadaka/zekât alması**" emrediliyor. Hâlbuki "**Resulullah (sa), kendi adına sadaka almaktan men edilmiştir.**"¹⁸

Hatta sadece kendisi değil, kendi evlatlarından ve soyundan gelenlerin farz/vacip olan sadakaları kabul etmeleri haram olduğu gibi; Hz. Peygamberin kendisine de vacip veya nafile her türlü sadaka almak haram idi.¹⁹ O halde sevgili peygamberimizin kendi adına değil; fakirlere verilmek üzere Allah Teâlâ adına sadaka alması emredilmiştir.²⁰

c) Dikkat çeken hususlar:

Sadaka ve **zekât** kelimelerinin sözlük manalarına uygun olarak şu hususlar dikkat çekmektedir:

1-Fitreler ve zekâtın sıdk-doğrulukla ilgisi:

Burada “**zekât**”tan “**sadaka**” olarak bahsediliyor. **Sadaka** “**sıdk**” (doğruluk) kökünden gelir. Yani sadaka hem zekâtı ve hem de sadaka-i fitır/fitreyi ifade eder. **Fitre** denilen **Sadaka-i fitır**, “**Ramazan'da şer'an zengin sayılan Müslümanların bayramdan önce kendileri ve küçük çocukları için vermeleri vacip olan sadaka**”ya denir.²¹ Zaten zekâtan önce sadaka vardı, sonra zekât farz oldu.

Fitrenin hedefi, bir fakirin içinde yaşadığı toplumun hayat şartlarına/ölçütlerine göre bir günlük yiyeceğinin karşılanması suretiyle onun bayram sevincine iştirak etmesine katkıda bulunmaktır.

Dolayısıyla Ramazan bayramından önce zengin sayılan Müslümanların kendileri ve küçük çocukları için birer fitre vermeleri vaciptir. Çünkü bayram herkes için sevinç ve neşe günleridir. Bir insan, bayram günü oruç tutsa olur mu? Hayır, olmaz. Çünkü bayram günlerinde (5 günde) oruç tutmak haramdır. 1 gün ramazan bayramı, 4 gün de kurban bayramıdır. Bazılarının sevinip bazılarının mahzun kaldığı günler, gerçek manada bayram olamaz. Bu sebeple bayramdan önce fitreler verilmeli ki, fakirler de bayram için hazırlık yaparak çoluk çocuğunu sevindirmelidirler.

Peki, **zekât/sadakanın doğrulukla ne ilgisi var?**

Şöyle var: Çünkü **zekât-sadaka** öyle bir ibadettir ki, kulun imanının kemâline ve ubudiyetteki sıdkına delalet eder.²² Kulun, ruhlar yaratıldığına: “**Elestü birabbiküm**” (ben sizin Rabbiniz değil miyim?) sorusuna verdikleri “**Bela**” (evet) sözüne sadık kaldığının bir göstergesi sayılır.

2- Tathîr ve tezkiye manaları:

Bu âyeti kerimede “**tathîr**” ve “**tezkiye**” tabirleri geçiyor. **Tathîr** maddî temizliği, **tezkiye** ise manevî temizliği ifade eder. Demek oluyor ki, **zekât-sadaka** veren insan, hem maddî ve hem de manevî temizlik yapmış olur.²³

I-Maddî temizlik:

Zekât malı temizler. İki âyeti kerime var:

1-“**Onların mallarında sâil ve mahrum için bir hak vardır.**”²⁴

2- “**Onların mallarında sâil ve mahrum için belli bir hak vardır.**”²⁵

Bu iki âyeti kerimede Müslüman zenginlerin mallarında fakir ve yoksullar için belli bir hak olduğu açıkça ifade ediliyor.

“**Sâil**” fakir olup isteyen, “**mahrum**” ise, istemekten âciz yahut iffetinden dolayı isteyemeyen fakir demektir.

Buradaki “**hak**” ve “**belli bir hak**”tan maksadın **zekât** olduğu anlaşıyor. O da, **40’da 1** yahut **yüzde 2,5**’tir.

İşte **zekâtı** verilmeyen mal ve paranın üzerinde bulunan kul hakkı, sanki onu bir leke gibi kirli yapar. Bu hak verildiği zaman mal ve para temizlenmiş olur. Adeta kasadaki çürük sebze ve meyveleri temizlemek gibi. Ama çürükler temizlenmezse diğerlerini de çürütür.

II-Manevî temizlik:

Zekât-sadaka, insanların kalbini, gönlünü temizler. Zengininin duygu dünyası, mal hırsı, açgözlülük ve cimrilik gibi düşük huylarla kirlenmiş olabilir. Çünkü ona “**meyl**” etmekten gelen “**mal**” denmesinin bir sebebi de budur. Zira herkes ona meyleder; malı, parayı sevmeyen neredeyse yok gibidir.

İşte **zekât**, onu cimrilik hastalığından ve aşırı mal hırsından kurtarır; ona cömertlik gibi ulvî bir sıfat kazandırarak malın esiri olmaktan kurtarıp mala hâkim olma ve şükretme duygusu kazandırır. Bu sebeple **zekât**, bu iki türlü kirliliği birden temizleyen malî bir ibadettir.²⁶

Şükür ve teşekkür, artmanın sebebidir. İşte âyeti kerime:

“**Rabbiniz şöyle ilan etti: Andolsun eğer siz şükrederseniz, elbette ben daha çok artırım. Eğer nankörlük ederseniz, hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir.**”²⁷

Şükrün karşılığının daha çok artma olduğunda hiç şüphe yoktur.

3- Koruyucu bir kal'a:

Daha iyi anlaşılması bakımından zekât ve sadakayı dünya işlerindeki sigortaya benzetmek mümkün. İnsanlar evini, arabasını vs. belli bir miktar para karşılığı sigorta eder ve bir kaza-afet anında sigorta zararın bir kısmını karşılar. O arada belki insanlar ölür, gideni geri getirmek mümkün değildir; fakat sigortanın maddi zararın bir kısmını karşılaması elbette ki faydalıdır.

Zekât ve **sadaka** ile insanlar adeta canlarını, mallarını yüce Allah (cc)'in emanetine, muhafazasına ve himayesine bırakırlar. Yani biz üzerimize düşeni yaparız, gerisi O'na kalmıştır. O'nun koruduğuna kimse zarar veremez ve O'nun yok edeceğini de kimse kurtaramaz. Bu böyle!

İşte hadisi şerifler:

I- "**Mallarınızı zekâtla kal'a (kale) içine alıp koruyunuz, hastalarınızı sadaka ile tedavi ediniz, bela ve musibetlere karşı da dua ve tazarrû ile karşı koyunuz** (yardım isteyiniz)."²⁸

Yani siz zekâtınızı vererek mallarınızı kal'a içine almış olursunuz; onu Hz. Allah (cc) melekleri ve sizin göremediğiniz ve sayısını bilemediğiniz ordularıyla hırsızlardan, kazalardan, felaketlerden korur. Her şey maddeden ibaret değildir, bir de mana âlemi vardır. Âyeti kerimelerde Hz. Allah'ın (cc) sayısını bilemediğimiz orduları olduğu bildiriliyor. Ayı bir konudur.²⁹

Dünyadaki sigorta, kazayı engelleyemez, kaza olduktan sonra işe yarar. Ama **zekât-sadaka** (sigortası), kazayı engeller, önler; arada böyle bir fark vardır. **Zekât**, veren kişinin can ve malını korumaya vesile olur. Hz. Allah (cc), melekleri ve bizim göremediğimiz orduları ile onun canını ve malını korur. **Zekât**, diğer alınması gereken maddî tedbirlerin yanında manevî bir tedbirdir.

Tabii ki, hasta olan doktora, hastaneye gider, tedavi olur. Kendini korumakla birlikte, sadaka verdiği zaman, Hz. Allah (cc) onu korur, şifa verir ve acılarını giderir. Yoksa bu hadisi şeriften, tabip ve hekîme gitmeye engel bir durum söz konusu olmaz veya "**gitmeyin**" manası çıkmaz.

Zira Müslümanlar için yeteri kadar tabip-hekîm yetiştirmek farzı kifayedir. Dua ve tazarrû da çok önemlidir.

II- "**Sadaka Rabbin hoşnutsuzluğunu giderir ve** (yanarak, boğularak, parçalanarak ölmek gibi) **kötü ölümü önler.**"³⁰

III- "**Kim bir Müminin dünyevi sıkıntılarından birini giderirse, Allah da onun kıyamet günü sıkıntılarından birini giderir. Kim dar da kalana kolaylık gösterirse, Allah da o kimsenin dünya ve ahiretteki işlerini kolaylaştırır. Kim bir Müslümanın ayıbını örterse, Allah da onun dünya ve ahirette ayıbını örter. Kişi kardeşine yardım ettiği müddetçe, Allah da onun yardımcısıdır...**"³¹

Demek ki kime ne iyilik yaparsak, dünyada ve ahirette mutlaka karşılığını görürüz; yüce yaratıcı karşımıza çıkarır.

IV- "**Sadaka, belâyı defeder.**"³²

V- "**Sadaka, ömrü uzatır.**"³³

Sadakanın belâyı def etmesi, Allah Teâlâ'nın bir lütfüdür. Sadaka insanı belalardan korur, sıkıntılardan kurtarır. Nitekim büyük bir kaza geçirip kurtulan olduğunda: "**sadakası verilmişti.**" denmesi boşuna değildir.

Sadakanın, akrabalık bağlarını güçlendirmek gibi, ömrü uzatacağı hadisi şerifte bildirilmektedir. Bu durum,

"**ecel gelince ne ileri alınır ve ne de geri bırakılır.**"³⁴

âyeti kerimesiyle çelişmez. Çünkü sadaka verip vermeyeceği veya ne kadar vereceğini yüce yaratıcı bilir ve toplam ömrün içine dâhil edilir.

Sadakanın ömrü uzatması, ömrün bereketlenmesi; rızıkta berekete ve ömrün huzur ve mutluluk içinde geçmesine vesile olması şeklinde de düşünülebilir.

Ömrün uzaması, hadisi şerifte belirtilen "**ölüm-den sonra hayır ve hasenat defterinin kapanmaması**" manasına da gelebilir. "**Sadaka-i cariye, hayırlı evlat ve hayırlı-faydalı eser**" gibi.³⁵ Bilindiği gibi sadaka, mal yanında doğruyu söylemek, ilim ve irfan ile de olur. Her iyilik bir sadakadır, doğru söz sadakadır...

"**Zekât/sadaka al...**" âyeti kerimesinde "**ve salli aleyhim.**" cümlesi geçiyor. "**Salât**", kelime olarak dua, terim olarak da namaz demektir.

Bu âyeti kerime aynı zamanda cenaze namazının farzı kifaye olduğuna delildir. Her iki manayı da ihtiva eder. **Zekât/sadaka** verenlere peygamberimizin dua etmesi, sağlığında vefat edenlerin cenaze namazına katılması önemlidir.³⁶ Çünkü yüce yaratıcı, habibinin duasını reddetmez. O halde demek ki zekât ve sadaka, sevgili peygamberimizin duasını ve yüce yaratıcının af ve rahmetini celbeden bir ibadettir.

4- Zekât, sosyal bir köprüdür:

Zekât, zenginle fakir arasında bir köprü olup sosyal barışı sağlayan ve kardeşlik duygularını güçlendiren çok önemli bir ibadettir.

"İşçinin ücretini alın teri kurumadan önce veriniz"³⁷ hadisi şerifi de, sosyal barışa yönelik çok önemli bir uyarıdır.

Bunlar yapıldığı zaman fakir zengine, zengin fakire, işçi patrona, patron da işçiye düşman olmaz. Patron işçilerini kendisine emanet edilen yakınları gibi; işçiler de ekmek yediği işyerini kendi işi olarak kabul eder ve karşılıklı sevgi-saygı, hoşgörü düzeni kurulmuş olur. Bu da her yönden iş barışını güçlendirir ve başarıyı getirir.

d) Zekât malı artırır, bereket getirir.

Zekâtın **artmak, çoğalmak** ve **bereket** manasına geldiğini belirtmiştik. Bazıları zekât verince malının azalacağını düşünebilir. Hâlbuki tam aksine **zekât** malı eksiltmez, artırır.

İşte ayeti kerimeler:

I- **"De ki: Rabbim, kullarımdan dilediğine bol rızık verir ve (dilediğinden de) kısar. SİZ HAYRA NE HARCARSANIZ, ALLAH ONUN YERİNE BAŞKASINI VERİR. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır."**³⁸

Yani **zekât veren, hayır yapan kayba uğramaz, verdiğinin yeri fazlasıyla doldurulur** ve kanaat sahibi de olur.

II- **"İnsanların mallarında artış olsun diye verdiğiniz herhangi bir faiz, Allah katında artmaz. Allah'ın rızasını isteyerek verdiğiniz zekâta gelince, işte zekâtı veren o kimseler, evet onlar (sevaplarını ve mallarını) kat kat artıranlardır."**³⁹

III- **"Allah faizi tüketir (faiz karışan malın bereketini giderir), sadakaları ise artırır, üretir, türetir, bereketlendirir."**⁴⁰

IV- **"Allah yolunda mallarını harcayanların örneği, yedi başak bitiren bir dane gibidir ki, her başakta yüz dane vardır. Allah dilediğine kat kat fazlasını verir. Allah'ın lütfu geniştir, O her şeyi bilir."**⁴¹

Demek oluyor ki, sevap, niyet ve ihlâsa göre 700 misline ve daha fazlasına kadar yükselebilir. Ama asıl hedef, sadece Allah'ın (cc) rızasını kazanmaktır.

e) Haram mala zekât düşmez.

Zekât, helal maldan verilir, haram mala zekât düşmez. Çünkü o mal kendisinin değildir, sahibine verilir, sahibi yok ise tasadduk edilir.⁴²

f) Zekâtın farz olma şartları:

Zekâtın farz olması için gerekli şartlar:

- 1- Müslüman olmak,
- 2- Hür olmak,
- 3- Mükellef olmak (akıllı ve ergenlik çağında olmak),
- 4- Borç ve aslî hacetten fazla nisap miktarı mala sahip olmak,
- 5- Malın üzerinden bir (kamerî) yıl (354 gün) geçmiş olmak.
- 6- Hakikaten veya hükmen nema-artma.⁴³

g) Zekâtın sebebi nisaptır.

Şer'an zengin sayılma ölçüsüne **"Nisap"** denir. Bu da altın ve gümüşe göre 20 miskal altın, 200 dirhem gümüşdür. Daha çok altın kullanılan günümüzde karşılığı 80,18 gr. olarak belirlenmiştir. Nakit para da buna göredir. Sığırdı 30, koyunda 40, deve 5'dir.⁴⁴ Bir Kamerî yıl (ay takvimine göre 354 gün) geçince zekât farz olur.⁴⁵ Bir sene geçmeden, önce de verilebilir, ama özürsüz tehir eden günaha girer.

h) Aslî hâcet:

"Aslî hâcet" (asıl ihtiyaç maddeleri) zekâta tabi olmaz. Nafaka, ev, yazlık-kışlık elbise, sanat alet ve edevatı, ev eşyası, binek hayvanı (at, katır, merkep, deve, araba), kitap gibi eşya nisaba dâhil edilmez.⁴⁶

Erkeklik şartı olmadığından nisap miktarı malı, ziyneti olan hanımlar da zekât vermekle mükelleftirler.

i) Kimlere verilemez.

Zekât ve fitre, usul ve furûa verilmez.⁴⁷ **Zekât-fitre, anne-baba, dede-nine, yukarıya doğru; erkek-kız çocuklara, torunlara, aşağıya doğru verilmez.** Çünkü kişi bakmakla yükümlü olduğu bu kimselere zekât verecek olursa, verdiği zekât dolaylı yoldan kendisine dönmüş olur. Eşlere, zenginlere, Müslüman olmayanlara da verilmez.⁴⁸

j) Yakından uzağa doğru.

Kardeş, amca, hala, dayı, teyze ve bunların çocuklarına verilebilir; hatta yakın akraba ve yakın komşudan başlayıp uzağa doğru gitmek daha uygun olur. Çünkü bunların nafakası üzerine vacip değildir. Herkes yakınına yardımcı olursa, hem akraba ve komşulara yardım edilmiş, hem de akraba ve komşuluk bağları güçlendirilmiş olur. Hadisi şeriflere göre akrabaya verilmesi, aynı zamanda sıla-i rahim sevabı da kazandırır.⁴⁹

k) Sadaka taşları:

Zekât ve sadaka Allah (cc) rızası için, başa kakmadan, eza vermeden, alan kişinin onurunu zedelemeyen verilmelidir. Eskiden ecdadımızın çarşı ve mahallelerin belli yerlerinde (cami, türbe ve hastanelerin köşelerinde) yaptırdığı “**sadaka taşları**” vardı. Bugün **İstanbul**’un **Fatih** ve **Üsküdar** gibi eski yerleşim yerlerinde hâlâ izleri vardır. Zenginler, oraya para koyarlardı; fakirler de **ihtiyacı kadar** alırdı. Ne veren hayır sahibi, alan kişiye ve ne de sadakayı alan, veren kişiye tanırdı. **Türk** milletinin böyle bir medeniyeti vardır. İhtiyacı kadar kaydı çok önemli. Allah (cc) korkusu ve vicdan, böyle bir şey. Aksi halde polis de diksensiz yine sonuç alınmaz. Bugün böyle bir şey olabilir mi? İnsanları eğitimle böyle bir olgunluğa kavuşturmak lazım

l) Gizli-açık verilmesi:

Zekât/sadakaların gizli-açık verilmesi, iki âyeti kerimede şöyle anlatılıyor:

I-“**Eğer sadakaları açıktan vererseniz ne âlâ. Eğer onu fakirlere gizlice vererseniz, işte bu sizin için daha hayırlıdır.**”⁵⁰

II- “**Mallarını gece ve gündüz, gizli ve açık infak edenler** (Allah Teâlâ için hayra sarf edenler) **var ya, onların mükâfatı Allah katındadır. Onlara korku yoktur, üzüntü de çekmezler.**”⁵¹

İnfak, zekâtı da içine alan daha genel bir tabirdir.⁵² Bu iki âyeti kerimenin özeti şudur: Açık-tan verilmesi farz olan zekât, gizli verilmesi de diğer sadakalar içindir. Gizli verilmesi fakir için daha uygun olur. Kalpteki niyet ve ihlâs muhafaza edilerek açıktan infak etmekte bir sakınca yoktur. Hatta hayra teşvik için açıktan vermek tercih edilebilir. Töhmetsiz ve suizandan kurtulmak için zekâtın açıktan verilmesi, diğer sadakaların ise gizli verilmesi evlâdır. Zekât veren, (haset ve nazar gibi) şartlara göre, gerekirse gizli de verebilir.⁵³ Her ikisinde de kesinlikle kalbin gösterişten korunması ve ihlâsın muhafazası esastır. Çünkü riya ile yapılan hiç bir ibadette sevap olmadığı gibi, aksine günah da vardır.

Zekât ve sadakanın bizzat kendisi tarafından verilmesi şart değildir; bir vekil tarafından, havale, eft vb. yollarla da verilebilir. Önemli olan, zekât ve sadakanın alan kişiye ulaşmasıdır.⁵⁴

m) Zekâtta kul hakkı da var.

Diğer ibadetler yapılmadığı zaman sadece Hz. Allah’ın (cc) hakkı kalmış olur, ama zekâtta onunla birlikte kul hakkı da vardır. Bu bakımdan da çok önemlidir.

Şu hadisi şeriflerle bitirelim:

I-“**Malının zekâtını verdiğin zaman, üzerine gereken borcunu** (fakirlerin sendeki hakkını) **ödemiş olursun.**”⁵⁵

II-“**Veren el, alan elden üstündür.**”⁵⁶

III-“**Yalnız iki kişiye gıpta edilir, haset sayılmaz. Biri, Allah’ın, mal verip hak yolunda harcamaya muvaffak kıldığı kimse; diğeri de, Allah’ın, kendisine ilim verip de onunla amel eden ve bunları başkasına öğreten kimse-dir.**”⁵⁷

SONUÇ: Daha ziyade kelime manalarına dayanarak zekâtı özetlemeye çalıştık. Şüphesiz fakir aldığı zekât ve sadaka ile ihtiyaçlarını karşıladığı için, kendisi gibi çocukları da sevinmektedir ama asıl kazanan verenin kendisi olmaktadır. Bu bakımdan zekâtın asıl faydası, alandan çok verenedir. Çünkü **zekât**, verenin hem malını kul hakkından ve hem de kalbini gönlünü cimcilik ve açgözlülük gibi düşük huylardan temizler, kurtarır. Ayrıca bir fakiri sevindirmek, ne büyük mutluluktur.

Malın asıl sahibi, mülkün sahibi olan yüce yaratıcıdır. Ölüm gelince hepsi biter. Zenginlik-fakirlik ve dünya hayatı bir imtihandır. Herkesin bir imtihanı olur.

Yüce Allah (cc), zekâtını verebileceğimiz mal nasip eylesin; namaz, oruç, zekât, sadaka ve benzeri ibadetlerimizi ve hayırlarımızı kabul buyursun.

1- İsfahânî, el-Mufredât fî garîb'il-Kur'an, Kahire tarihsiz, s: 213-214, 278; ez-Zebidî, Tecrîd-i Sarîh T, mütercim: Kâmil Miras, Ankara 1980, DİB, c: 5, s: 4 vd; el-Münzirî, et-Terğîb vet-terhîb, Kahire 1937, c: 2, s: 34/6; Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 507.

2- Şemsettin Sâmî, Kamûsi Türkî, Tercüman Gazetesi, İstanbul 1985s:1365, 1518.

3- İsfahânî, el-Mufredât fî garîb'il-Kur'an, Kahire tarihsiz, s: 213-214, 278.

4- Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 508.

5- Buhârî, İman, 1,2, Tefsirü süre (2), 30; Müslim, İman, 19-22; ayrıca bk. Tirmizî, İman, 3; Neseî, İman, 13; Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 508; el-Münzirî, et-Terğîb vet-terhîb, Kahire 1937, c: 2, s: 34; Nâsîf, Mansur Ali, et-Tâcu'l-câmiu'l-usûl fi ehâdîs'ir-resûl, İstanbul 1961-1381,c: 2, s: 3-4.

6- Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 508; Bilmen, Ömer Nasuhi, Büyük İslâm İlmihali, İstanbul tarihsiz, s: 329; İrfan, Peygamberimizin Hayatı, DİB, Ankara 2012, s: 126; Yazır, Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1971, c: 8, s: 5438.

7- Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 508.

8- Bakara sûresi /2, âyet: 43, 110; Hac sûresi /22, âyet: 78; Nur sûresi /24, âyet: 56; Mücadele sûresi /58, âyet: 13; Müzzemmil sûresi /73, âyet: 20.

9- Abdalbâkî, Muhammed Fuad, Mu'cemül-mufehres li elfâz'l-Kur'ani'l-Kerîm, Beyrut tarihsiz, s: 331-332; Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 508/6.

10- Mü'minûn sûresi /23, âyet: 1-4.

11- Mâide sûresi /5, âyet: 55; A'râf sûresi /7, âyet: 156. Bkz. Erkal, Mehmet, Zekât, İslâm Ansiklopedisi, İstanbul 2013, c: 44, s: 197-207.

12- Taberânî, İbni Hazime, Hâkim, el-Münzirî, et-Terğîb vet-terhîb, Kahire 1937, c: 2, s: 39.

13- el-Münzirî, et-Terğîb vet-terhîb, Kahire 1937, c: 2, s: 40; Heysemî, Mecmau'z-zevâid, Beyrut 1994-1414, c: 3, s: 198.

14- Bkz. el-Münzirî, et-Terğîb vet-terhîb, Kahire 1937, c: 2, s: 39/6.

15- Abdalbâkî, Muhammed Fuad, Mu'cemül-mufehres li elfâz'l-Kur'ani'l-Kerîm, Beyrut tarihsiz, s: 406.

16- Tevbe sûresi /9, âyet: 103.

17- Râzî, Mefâtihu'l-gayb, Beyrut 1981-1401, c: 17, s: 181; Zemahşerî, el-Keşşâf, Riyad 1418-1998, c: 3, s: 89; Taberî, Câmiul-beyân an te'vîli Âyi'l-Kur'an, Kahire tarihsiz, c: 14, s: 454-458; Şevkânî, Fethü'l-Kadîr, Beyrut 2007, s: 597.

18- Müslim, Zekât, 161, 168; Neseî, Zekât, 95, 97; Wensinck, A.j, el-mu'cemü'l-müfehres li-elfâzi'l-hadîsi'n-nebevî (Concordance), Leiden 1943, c: 3, s: 292; Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 525; Bilmen, Ömer Nasuhi, Büyük İslâm İlmihali, İstanbul tarihsiz, s: 359; Riyâzus-sâlihîn Peygamberimizden Hayat Ölçüleri, Komisyon, İstanbul 2005, c: 2, s: 380-382; Nâsîf, Mansur Ali, et-Tâcu'l-câmiu'l-usûl fi ehâdîs'ir-resûl, İstanbul 1961-1381, c: 2, s: 32-34.

19- Buhârî, Zekât, 60, Cihâd, 188; Müslim, Zekât 161, 167; Wensinck, A.j, el-mu'cemü'l-müfehres li-elfâzi'l-hadîsi'n-nebevî (Concordance), Leiden 1943, c: 3, s: 292; Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 525; Bilmen, Ömer Nasuhi, Büyük İslâm İlmihali, İstanbul tarihsiz, s: 359; Riyâzus-sâlihîn Peygamberimizden Hayat Ölçüleri, Komisyon, İstanbul 2005, c: 2, s: 380-382; Nâsîf, Mansur Ali, et-Tâcu'l-câmiu'l-usûl fi ehâdîs'ir-resûl, İstanbul 1961-1381,c: 2, s: 32-34.

20- Yazır, Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1971, c: 4, s: 2612-2614.

21- Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 504-506.

22- İsfahânî, el-Mufredât fî garîb'il-Kur'an, Kahire tarihsiz, s: 278; Râzî, Mefâtihu'l-gayb, Beyrut 1981-1401, c: 7, s: 77; Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-Beyan Tefsiri, İstanbul 1969, c: 3, s: 496; Yazır, Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1971, c: 2, s: 933; Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 507.

23- el-Münzirî, et-Terğîb vet-terhîb, Kahire 1937, c: 2, s: 34/6; Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 507; Bilmen, Ömer Nasuhi, Büyük İslâm İlmihali, İstanbul tarihsiz, s: 330; Riyâzus-sâlihîn Peygamberimizden Hayat Ölçüleri, Komisyon, İstanbul 2005, c: 5, s: 451.

24- Zâriyât sûresi /51, âyet: 19.

25- Meâric sûresi /70, âyet: 24-25.

26- el-Münzirî, et-Terğîb vet-terhîb, Kahire 1937, c: 2, s: 34/6; Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 507; Bilmen, Ömer Nasuhi, Büyük İslâm İlmihali, İstanbul tarihsiz, s: 330-331; Bilmen, Ömer Nasuhi, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâli Âlisi ve Tefsiri, İstanbul tarihsiz, c: 3, s: 1329; Riyâzus-sâlihîn Peygamberimizden Hayat Ölçüleri, Komisyon, İstanbul 2005, c: 5, s: 451.

27- İbrahim sûresi /14, âyet: 7.

28- Bir sahabe topluluğundan rivayet edilmiştir. Ebû Dâvûd, Taberânî, Beyhakî, Suyûtî, Câmius-sağîr, Mısır tarihsiz, c: 1, s: 148; Münzirî, et-Terğîb vet-Terhîb, Kahire 1937, c: 2, s: 40; Heysemî, Mecmau'z-zevâid, Beyrut 1994-1414, c: 3, s: 201

29- Bkz. Tekin, İlyas, Allah'ın Orduları, I, II, III, Okulların Sesi.

30- Tirmizî, Zekât, 28; el-Münzirî, et-Terğîb vet-terhîb, Kahire 1937, c: 2, s: 135; Heysemî, Mecmau'z-zevâid, Beyrut 1994-1414, c: 3, s: 284; Nâsîf, Mansur Ali, et-Tâcu'l-câmiu'l-usûl fi ehâdis'ir-resûl, İstanbul 1961-1381, c: 2, s: 42; Bilmen, Ömer Nasuhi, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâli Âlisi ve Tefsiri, İstanbul tarihsiz, c: 1, s: 287.

31- Müslim, Zikir, 38; İbn Mâce, Sünne, 17; Tirmizi, Hudud, 3; Ahmed bin Hanbel, II, 252.

32- el-Münzirî, et-Terğîb vet-terhîb, Kahire 1937, c: 2, s: 142-143; Heysemî, Mecmau'z-zevâid, Beyrut 1994-1414, c: 3, s: 284.

33- el-Münzirî, et-Terğîb vet-terhîb, Kahire 1937, c: 2, s: 144, 153; Heysemî, Mecmau'z-zevâid, Beyrut 1994-1414, c: 3, s: 284.

34- Araf sûresi /7, âyet: 34.

35- Müslim, Vasiyyet, 14. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Vasâya, 14; Tirmizi, Ahkâm, 36; Neseî, Vasâyâ, 8.

36- Râzî, Mefâtîhu'l-gayb, Beyrut 1981-1401, c: 17, s: 184; Zemahşerî, el-Keşşâf, Riyad 1418-1998, c: 3, s: 89; Taberî, Câmiul-beyân an te'vîli Âyi'l-Kur'an, Kahire tarihsiz, c: 5, 458; Şevkânî, Fethü'l-Kadîr, Beyrut 2007, s: 597; Bilmen, Ömer Nasuhi, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâli Âlisi ve Tefsiri, İstanbul tarihsiz, c: 3, s: 1329.

37- İbni Mâce, Rühûn, 4.

38- Sebe sûresi /34, âyet: 39.

39- Rûm sûresi / 30, âyet: 39.

40- Bakara sûresi /2, âyet: 276.

41- Bakara sûresi /2, âyet: 261.

42- Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 522.

43- Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 510-514; Bilmen, Ömer Nasuhi, Büyük İslâm İlmihali, İstanbul tarihsiz, s: 333-334; Münzirî, et-Terğîb vet-Terhîb, Kahire 1937, c: 2, s: 41.

44- Bilmen, Ömer Nasuhi, Büyük İslâm İlmihali, İstanbul tarihsiz, s: 332; Fetvalar, DİB, İstanbul 2019, s: 229.

45- Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 512; İbni Mâce, Zekât, 5; İslâm Ansiklopedisi, TDV, İstanbul 2013, c: 44, s: 199.

46- Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 511; Bilmen, Ömer Nasuhi, Büyük İslâm İlmihali, İstanbul tarihsiz, s: 332-333.

47- el-Mavsîlî, el-İhtiyâr li Ta'lîli'l-muhtar T, İstanbul 1978, s: 60.

48- Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 525-526; Bilmen, Ömer Nasuhi, Büyük İslâm İlmihali, İstanbul tarihsiz, s: 359; Fetvalar, DİB, İstanbul 2019, s: 243; Merğînânî, el-Hidâye, Pakistan 1417, II, 223-228.

49- Bkz. Nâsîf, Mansur Ali, et-Tâcu'l-câmiu'l-usûl fi ehâdis'ir-resûl, İstanbul 1961-1381, c: 2, s: 38; Efendi, Mehmed Zihni, Nimeti İslâm, İstanbul 1971, s: 526-527;

Bilmen, Ömer Nasuhi, Büyük İslâm İlmihali, İstanbul tarihsiz, s: 360-361.

50- Bakara sûresi /2, âyet: 271.

51- Bakara sûresi /2, âyet: 274.

52- İsfahânî, el-Mufredât fî garîb'il-Kur'an, Kahire tarihsiz, s: 502.

53- Râzî, Mefâtîhu'l-gayb, Beyrut 1981-1401, c: 7, s: 78-81; Zemahşerî, el-Keşşâf, Riyad 1418-1998, c: 1, s: 501, 504-505; Şevkânî, Fethü'l-Kadîr, Beyrut 2007, s: 186, 188-189; Yazır, Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1971, c: 2, s: 933-937; Bilmen, Ömer Nasuhi, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meâli Âlisi ve Tefsiri, İstanbul tarihsiz, c: 1, s: 287, 291-292.

54- Bkz. İbni Âbidîn, Reddül-muhtâr, II, 79-88; Bilmen, Ömer Nasuhi, Büyük İslâm İlmihali, İstanbul tarihsiz, s: 335; Fetvalar, DİB, İstanbul 2019, s: 241.

55- Tirmizî, Zekât, 2.

56- Buhârî, Zekât, 18.

57- Buhârî, İlim, 15.